

PUBLIEK JAARVERSLAG 2021-2024

HARRIER CONSERVATION INTERNATIONAL

Postbus 304

6860 AH Oosterbeek

info@harrierconservation.com

www.harrierconservation.com

INHOUDSOPGAVE

VOORAF	3
ONTWIKKELING LANDBOUWCONCEPT	4
ADVISERING ROTTERDAM DE BOER OP (RDBO)	5
PROJECT 'ONDERZAAI' URGENDA	6
INTEGRALE TELLINGEN RUIGPootBUIZERD	7
ENGBERTSDIJKSVENEN, EEN HOOGVEEN OP DE GRENS VAN DUITSLAND	8
STEPPEKIEKENDIEF	9
VELDWERK INDIA	10
PUBLICATIES, LEZINGEN EN OPINIES	11

VOORAF

In 2021 is Stichting Harrier Conservation International opgericht om het (internationale) werk rondom kiekendieven en andere soorten van agrarische gebieden een stap verder te brengen. In ons vierjarige bestaan liggen we op koers en zijn er de nodige wapenfeiten te vermelden.

Zo heeft Harrier Conservation International (HCI) in samenwerking met partners al twee nieuwe landbouwconcepten ontwikkeld, zijn er slaappleatsen bestudeerd, is er de nodige kennis gedeeld in binnen- en buitenland, zijn er nauwe contacten met internationale partners en liggen grotere projecten in het verschiet. In dit publieke verslag over onze beginjaren 2021-2024 de hoogtepunten.

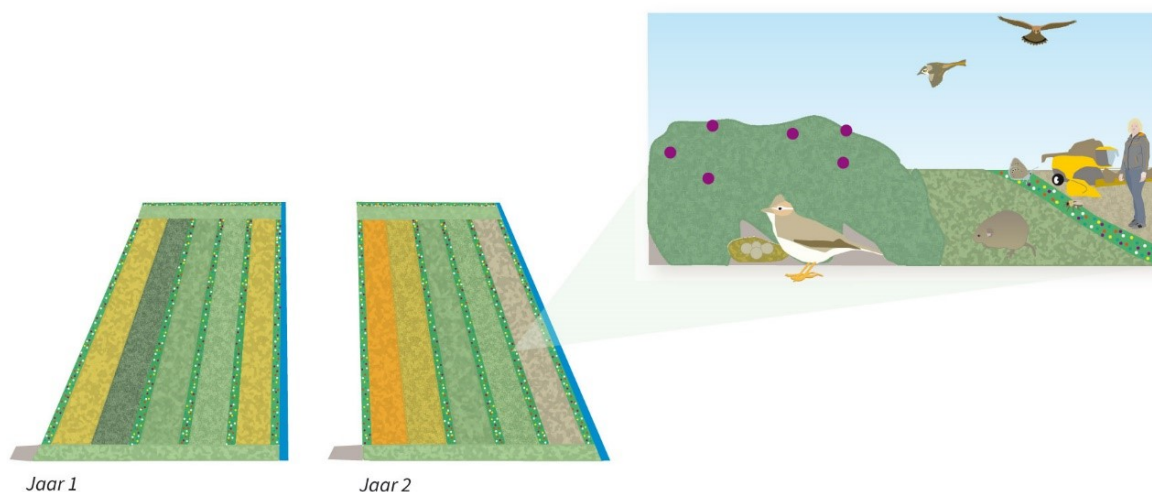
Sjoerd Sipma,
voorzitter Harrier Conservation International

Leeuweriken lopen wereldwijd als een rode draad door iedere studie naar kiekendieven.

ONTWIKKELING LANDBOUWCONCEPT

Het nieuwe landbouwconcept 'Biodivers Akker Mozaïek' (kortweg BAM) lag als idee al een tijdje bij HCI op de plank. Dankzij het samenwerkingsverband 'Rotterdam de Boer op' (een coalitie van organisaties met Natuurmonumenten als organiserende partij) kon dit idee tot uitvoering worden gebracht. In 2024 is ons BAM-concept voor het eerst in praktijk gebracht. Dit in samenwerking met landbouwdeskundige Sander Bernaerts (Naturim), ecooloog Anthonie Stip (De Vlinderstichting) en meedenkende akkerbouwers. In Zuid-Holland, Gelderland en Groningen liggen momenteel de nodige 'Biodiverse akkermozaiëken' en we verwachten dat andere provincies zullen volgen. HCI monitort de biodiversiteit op de akkers om de effectiviteit van de landbouwconcepten te onderzoeken en de eerste resultaten zijn veelbelovend.

Biodivers Akker Mozaïek gaat in essentie ervan uit dat landbouwgewassen de drager zijn van biodiversiteit. De infographics zijn door ecooloog Jan F. Faber gemaakt (www.enitails.nl/).

ADVISING ROTTERDAM DE BOER OP (RDBO)

RDBO is een project dat als doel heeft agrarische productie te combineren met een integrale vergroening van het landelijk gebied rondom Rotterdam. Zie ook: www.rotterdamdeboerop.nl/. Binnen RDBO krijgt een aantal boeren begeleiding in het organiseren van maatregelen op hun bedrijf. Zo zijn BAM-akkers en een perceel met 'klaveronderzaai' georganiseerd om te testen hoe deze in de praktijk werken in relatie tot biodiversiteit. Interessant is het project NederTarwe binnen RDBO, waarin we onder andere samenwerken met het bedrijf Royal Koopmans (www.royalkoopmans.com/), de landbouwcoöperatie Farmplus (www.farmplus.nl) en De Vlinderstichting (www.vlinderstichting.nl/).

Graanakker met klaveronderzaai (foto Thiemo van Dam)

PROJECT 'ONDERZAAI' URGENDA

Klaveronderzaai is in de biologische akkerbouw gangbare praktijk. Logisch omdat klavers via de wortelknolletjes in de bodem stikstof uit de lucht binden en bovendien de wortels van klaverachtigen een positieve werking hebben op de bodemstructuur. Zie dit artikel in het landbouwtijdschrift 'de Nieuwe Oogst': <https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2024/04/11/lukt-onderzaai-klaver-ook-in-gangbaar-graan>

Samen met landbouwdeskundige Sander Bernaerts is HCI gevraagd een proef met klaveronderzaai in Nederland te begeleiden vanuit Urgenda. Zie ook: <https://groenbemesters.1001ha.nl/aan-het-woord-akkervogel-expert-ben-koks/>

en in 2024 zijn bij circa veertig deelnemers in het hele land proefpercelen georganiseerd. In 2025 zal dit project verder door Urgenda worden opgeschaald waarbij 75% voor boeren kan worden vergoed. Het project zit in haar opstartfase, en we verwachten hiermee op termijn een serieuze maatregel voor akkernatuur te kunnen ontwikkelen waar boer en biodiversiteit baat bij hebben. In de tussentijd zijn we druk doende meer van dit soort praktische concepten te ontwikkelen en gaan we letterlijk de boer op om dit aan keukentafels vorm te geven.

Concept 'Klaveronderzaai' Ben Koks (HCI) en Sander Bernaerts (Naturim)

INTEGRALE TELLINGEN RUIGPOOTBUIZERD

De ruigpootbuizerd is een steeds zeldzamer wordende wintergast in Nederland. In de winter 2023/2024 hebben we met een handvol specialisten systematische tellingen uitgevoerd, waarbij onder meer nauwkeurig is bijgehouden waar deze vogels zaten en wat ze deden. Zowaar geen sinecure en je moet tegenwoordig lange dagen maken om ze überhaupt te vinden. Door het gedrag en hun habitatgebruik nauwlettend te onderzoeken, krijgen we kennis in handen om met natuur- en landschapsbeheer de gestage afname van deze soort mogelijk om te zetten in behoud.

9 januari 2024, Nieuw Beerta. Een jonge ruigpootbuizerd laat haar ruige poten zien. Van deze vogels is de slaapplaats bekend. Dat ruigpootbuizerd vaak sociaal slapen is voor velen een onbekend fenomeen. In de winter van 2023/2024 vonden we drie slaapplaatsen waar 2 of meer ruigpootbuizerds bij elkaar zaten. Winter 2024/2025 is de slechtste winter voor deze soort in Nederland sinds mensenheugenis.

ENGBERTSDIJKSVENEN, EEN HOOGVEEN OP DE GRENS VAN DUITSLAND

Telgroep Engbertsdijkerven startte in de winter van 1990-1991 haar telreeks om het aantal slapende blauwe kiekendieven in cijfers te vangen. Hoewel de aantallen fluctueren al naar gelang het voedselaanbod behoort dit hoogveengebied tot de slaappleatsen in Nederland met de hoogste aantallen. Samen met een groep regionale vrijwilligers (verenigd in de Telgroep Engbertsdijkerven) heeft HCI-bestuurslid Leen Smits (tevens hartstochtelijk vrijwilliger bij deze Twentse groep vogelaars) zich namens HCI ingezet om een project te starten waarbij blauwe kiekendieven met dataloggers werden uitgerust.

Mede als gevolg van deze inspanningen zijn in april 2024 de eerste twee vogels gevangen en van een logger voorzien. Na de opstartfase zullen andere partijen dit interessante project verder gaan trekken en kan HCI tevreden terugblikken op de talrijke momenten dat we samen in het veld de zon zagen ondergaan in één van de mooiste natuurgebieden die we hebben in Nederland.

Ook in het natuurgebied het Wierdense Veld heeft HCI aan de basis gestaan van hernieuwde aandacht voor blauwe kiekendieven op slaappleatsen. Mede dankzij de wederzijdse samenwerking is een nieuwe groep tellers (vrijwilligers) aangeboord en heeft de telreeks zowel kwantitatief als kwalitatief aan waarde gewonnen. Samenwerken loont.

Leen Smits telt hier blauwe kiekendieven op het Wierdense Veld (Ov) en heeft op twee continenten zijn sporen verdiend met onderzoek naar kiekendieven. Leen is één van de drie oprichtende bestuursleden van Harrier Conservation International en tot 1 juli 2024 als onbezoldigd penningmeester de grondlegger van de financiën van HCI.

STEPPEKIEKENDIEF

Wie steppekiekendieven wil onderzoeken realiseert zich al vrij snel dat er slechts twee wegen zijn die naar Rome leiden. Op de eerste plaats is de soort dermate ongrijpbaar door zijn relatieve zeldzaamheid en zijn gedrag - dat nogal atypisch is voor kiekendieven - dat veel tijd nodig is om vogels te vinden en te onderzoeken. Op de tweede plaats zal Nederland - afgezien van de recente toename van de soort in West-Europa - altijd marginaal blijven. We schreven er een boek over, 'Dwaalgast in het graan' waarin de versnipperde kennis op rij is gezet. Wie steppekiekendieven wil vinden moet dus vooral de tanden zetten in het vinden van concentraties aan kiekendieven. Dat deden we en verreweg de meeste waarnemingen deden we op slaapplaatsen in Groningen, de Hoge Veluwe en de Engbertsdijkerven. Wie echter wat serieuzer werk wil maken gaat naar het buitenland - wat we ook deden.

Dankzij een crowdfunding via Voordekunst.nl waren we in staat een film te maken in samenwerking met filmer Hans Hut over een mannetje steppekiekendief dat we enkele jaren konden volgen in de Groninger akkers, te zien op ons eigen YouTube kanaal:

<https://tinyurl.com/48kc9ewf>

Mannetje steppekiekendief nabij Oudeschans (Gr) in 2023. Deze vogel draagt een kleurring uit het programma rond het herkenbaar maken van individuele kiekendieven.

VELDWERK INDIA

In 2022 waren we in India om samen met het onderzoeksinstituut ATREE (www.atree.org) grauwe en steppekiekendieven van systematisch veldwerk te voorzien. Vanuit deze samenwerking konden de onderzoekers in India de eerste satellietzenders organiseren en kreeg het langjarige onderzoek diepgang. Het onderzoeksprogramma van ATREE samen met HCI zal de komende jaren verder worden uitgebouwd en als de coronapandemie en het conflict tussen Rusland en Oekraïne er niet waren geweest dan waren er al reizen georganiseerd naar de hoogvlaktes van Georgië en de steppes van Kazachstan.

Professor T. Ganesh tijdens veldwerk in een natuurreserveaat in het zuiden van India. Ganesh is in Azië de toonaangevende kiekendievenonderzoeker en een bijzonder prettig mens om mee samen te werken.

PUBLICATIES, LEZINGEN EN OPINIES

Wie schrijft die blijft is het aloude credo. In 2022 bracht KNNV Uitgeverij ons boek uit over de raadselachtige steppekiekendief, getiteld 'Dwaalgast in het graan'. In 2025/2026 zal een nieuw boek worden gepubliceerd, waarin wordt ingegaan op een aantal thema's die toe zijn aan herziening omtrent het landbouw- en natuurbeleid.

Dit stuk in de Groene Amsterdammer geeft een mooi beeld van hoe we denken over de relatie tussen landbouw en natuur: www.groene.nl/artikel/graanakkers-als-cultuursteppe.

De Volkskrant gaf in zomer 2023 een podium om een serie opiniestukken te schrijven.

Tenslotte gaf Foodlog - een open nieuws en discussieplatform - een podium voor het schrijven van een aantal opiniestukken, zie ook:

www.foodlog.nl/artikel/overzicht/user/26513/

Daarnaast gaven we op tal van plekken in binnen- en buitenland (op uitnodiging) lezingen over landbouwveranderingen in relatie tot akkervogels. Landbouw door vogelogen.

VERDER LEZEN EN KIJKEN

Eigen films: www.youtube.com/@HarrierConservation

En bijbehorend [artikel op Nature Today](#).

Films mmw van HCI (klik op titel):

- [Innovatieve akkermaatregel Biodivers Akker Mozaiëk \(BAM\) geeft ruimte aan boerenlandvogels](#)
- [Onderzaai: een oude landbouwpraktijk in een modern jasje, een win-win voor boer en ecologie](#)
- [Graan onderzaaien met klaver](#)

Nieuws: www.harrierconservation.com/news/

Lezingen: www.harrierconservation.com/agenda/

Boeken

Koks, B.J. (2021). [Vogels wijzen ons de weg: Landbouw en natuur in balans](#). KNNV Uitgeverij.

Werkman, E.R. (2021). [The Amazing Story of Montagu's Harrier: How birds show us the way to agriculture and nature in harmony](#). Piranha Publishers ism Harrier Conservation International.

Koks, B.J. & E.R. Werkman (2022). [Dwaalgast in het graan: De steppekiekendief in vier seizoenen](#). KNNV Uitgeverij.

